

GUVERNAREA

De la dramă spre farsă... Prima săptămână după Crăciunul pe rit vechi a arătat din nou că politicul din țara noastră se află demult dincolo de **principiile și valorile** „majorității normale” a cetățenilor din Republica Moldova. La început Curtea Constituțională a declarat neconstituțional votul prezidențial eșuat (sic!) din 16 decembrie 2011, pe urma alianța totuși a scos asul din mânecă: noul referendum constituțional. După ce referendumul constituțional organizat de AIE în septembrie 2010 și care urmărea introducerea votului popular direct pentru alegerea președintelui țării a eșuat, actuala alianță de guvernare a hotărât s-o ia din altă parte și să propună reducerea numărului necesar de mandate parlamentare pentru alegerea președintelui de către Legislativ de la 61 la 51 mandate. Astfel, în ceva mai mult de un an preferințele alianței au suferit o metamorfoză, mutându-se de la o modalitate de alegere a președintelui (și care, implicit presupune sporirea atribuțiilor președintelui), spre cea care ceva mai indiscret va duce la consolidarea democrației parlamentare. Această metamorfoză arată, din punctul nostru de vedere, cel puțin lipsa de abordare strategică și gradul redus de cristalizare a principiilor și valorilor în ceea ce privește caracterul regimului de guvernare din Moldova;

O decizie tehnică cu finalitate incertă... Cu toate că această decizie tehnică (reducerea mandatelor necesare pentru alegerea președintelui în Parlament) ar putea facilita depășirea impasului în alegerea președintelui, aceasta este puțin probabil să fie un răspuns pe potrivă provocărilor existențiale cu care are de a face Republica Moldova. Și aceasta ținând cont de următoarele considerente tehnice și conceptuale:

- Este necesar de redus pragul de participare pentru validarea rezultatelor referendumului, lucru pe care alianța l-ar putea realiza cu ușurință;
- Referendumul ar trebui să abordeze și problemele ce țin de reducerea prerogativelor atribuite președintelui în favoarea parlamentului și prim-ministrului. Actualmente, unele divergențe în acest sens deja se observă între componentele Alianței. Acestea se pot amplifica până la referendum, dacă această întrebare va fi abordată în cadrul referendumului. Eventual, ar putea aceste disensiuni să blocheze referendum? Acest scenariu s-ar înscrie în simptomele actualului climat politic;
- Opoziția va cere desfășurarea alegerilor anticipate. Acestea ar putea fi susținute și de straturile apolitice ale populației, sub greutatea tarifelor și dificultăților economice care se fac mai simțite pe parcursul iernii. Este oare gata Alianța să răspundă acestor presiuni populare?
- Ce se întâmplă dacă răspunsul poporului este nefavorabil schimbărilor constituționale, fie în ceea ce privește procedura de

În această ediție:

- Situația politică: de la dramă spre farsă;
- Riscul intensificării infracțiunilor economice;
- Cine și cum trebuie să combată ocuparea informală?
- Sistemul bancar - imun la șocuri?

Autorii acestei ediții a „Realității Economice”:

- Ana Popa, coordonator;
- Adrian Lupusor
- Valeriu Prohnițchi,
- Dumitru Budianschi

„**Realitatea Economică**” este o publicație economică lunară ce identifică cele mai importante evoluții economice și politice. Cititorii săi sunt decidenții de politici, directorii executivi ai companiilor locale, străine și ai băncilor comerciale, reprezentanții instituțiilor internaționale, ambasadelor și partidelor politice, jurnaliștii economici.

Acronimele și abrevierile utilizate:

f-a-p – față de anul precedent; f-t-p – față de trimestrul precedent; f-l-p – față de luna precedentă, T4’07 – trimestrul patru 2007; Jan’09 – ianuarie 2009; BNS – Biroul Național de Statistică; ANOFM – Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă; BNM – Banca Națională a Moldovei; EG – Expert-Grup; MDL – leul moldovenesc (valuta națională); p.p. - puncte procentuale;

EXPERT-GRUP este un centru analitic independent din Moldova, a cărui misiune este de a oferi mediul propice manifestării gândirii libere și netriviale, fapt ce va permite instituției să fie un lider în furnizarea unor analize economice obiective și să promoveze în mod eficient idei și soluții inovatoare pentru problemele economice cu care se confruntă Moldova în procesul transformării economice, dezvoltării societale și integrării europene.

Date de contact:

adresa: MD-2012, Moldova, Chișinău, str. Columna 133, oficiul 1
telefon: 373 -22 -930014
fax: 373 -22 -211599
email: info@expert-grup.org
web: www.expert-grup.org

alegere, fie nivelul competențelor atribuite președintelui? O asemenea torsătură ar lovi dramatic în autoritatea, și așa destul de șubredă pe alocuri, a Alianței;

- Transformarea în republică parlamentară ar fi o evoluție salutară, însă beneficiile acesteia se vor face simțite în perspectiva de lungă durată. Între timp, o societate atât de divizată precum este cea moldovenească, va rămâne guvernată de o clasă politică în auto-deservire, în care interesele de grup prevalează asupra interesului național, iar lupta politică e guvernată de principiul „câștigătorul ia tot”. Și această înseamnă că adevărata criză politică se va perpetua indiferent dacă președintele va fi ales sau nu.

CLIMATUL DE AFACERI

Perioada decembrie 2011 – ianuarie 2012 a fost marcată de discuții politice pe un subiect important, dar ignorat de mass-media. Este vorba de propunerea Ministerul Economiei de modificare a prevederilor legii nr.1540 privind plata pentru poluarea mediului. În prezent, plata pentru mărfurile importate care, în procesul utilizării, cauzează poluarea mediului este achitată doar de importatori. După cum consideră importatorii, aceasta este un instrument discriminatoriu de protecție comercială. Inechitatea dată putea fi rezolvată fie prin anularea taxei, fie prin introducerea obligativității acesteia și pentru producătorii naționali, eventual cu reducerea nivelului taxelor și repartizarea poverii pe un număr mai mare de produse. În urma discuțiilor dificile dintre importatori, producători locali, Ministerul Economiei și Ministerul Mediului, balanța pare să se fi înclinat către a doua variantă – cea corectă, credem noi.

„Realitatea Economică nr.24: Ediție Specială” identifică lipsa de progres în reforma justiției ca unul din eșecurile majore ale anului 2011, cu implicații grave pentru o perioadă lungă de timp. În aceeași publicație, am mai scris că unul din riscurile economice ale anului 2012 va fi intensificarea infracțiunilor economice. Câțiva „clopoței” care au sunat în luna ianuarie ne conving de faptul că evaluările au fost corecte. Cazul de la IS „Registru”, deși are o istorie mult mai veche, este unul foarte grăitor. Aparent, un conflict comercial cauzat de incompetențele manageriale și de lipsa controlului public și politic asupra precedentelor conduceri ale „Registrului”, a evoluat lent într-un autentic „raid corporativ”. Indiferent de cum va evolua situația, cazul implică trei întrebări-cheie: 1) are statul nevoie de întreprinderi de stat pe care nu le poate administra corect? 2) dacă are nevoie, cum atunci va asigura responsabilitatea managerilor și controlul public asupra acestora? și 3) cum de asigurat controlul public asupra ramurii justiției, fără a afecta independența acesteia? Cazul „Registru” demonstrează că problema justiției disfuncționale trece din una care dăunează climatului de afaceri în una care subminează securitatea națională.

PIB

Spre sfârșit de an, datele statistice indică o situație mai puțin favorabilă pentru Republica Moldova, cu materializarea riscurilor invocate tot mai des începând cu lunile de vară. Deși în comparație regională Moldova încă s-a plasat relativ favorabil, ritmul de creștere economică s-a temperat semnificativ în T3'11. Contextul actual a determinat ca toate elementele ce contribuie la formarea PIB-ului să-și încetinească avansul, impactul cel mai major fiind totuși cauza de stagnarea investițiilor. Astfel, după cum menționam în precedentele ediții ale „Realității Economice”, contribuția în creșterea a formării brute de capital fix la formarea PIB-ului poate fi o

evoluție episodică în contextul unei crize care bate la ușă. În condițiile incertitudinilor de pe piețele internaționale, care s-au menținut pe parcursul S2'11, investitorii, atât locali, cât și străini, sunt mult mai precauți în acțiunile lor. Astfel, de exemplu, ISD au crescut doar cu 6% în T3'11, după creșterea spectaculoasă de 62% din primul semestru. Nici investitorii locali aparent nu au fost mai optimiști, investind mult mai puțin în această perioadă. Deși consumul final încă continuă să crească, consolidându-și și mai mult poziția de principal determinant al creșterii, și acesta este receptiv la evoluțiile în marile economii și a avansat mai moderat în T3'11.

A învățat Guvernul lecția? După criza globală din 2009, prin care a trecut și Moldova, economia globală riscă o nouă lovitură. Cu siguranță, Moldova nu poate fi ocolită de o eventuală criză și nu are cum să evite unele riscuri generate de aceasta; dar oare și-a învățat Guvernul lecția de data trecută? În prezent, nu există o certitudine în ceea ce privește nivelul creșterii economice pentru anul 2012. Deși prognozele pentru Moldova au variat între 4-4,5% pentru anul viitor, toate revizuirile care au avut loc în ultimele două luni privind evoluția PIB-ului în anul 2012 în statele europene și cele din regiune au fost în direcție negativă, iar în unele state importante pentru Moldova - atât ca parteneri comerciali, cât și țări-gazdă pentru emigranții moldoveni - se așteaptă chiar un declin economic. Cum s-a pregătit Guvernul de asemenea evoluții? Nu ne așteptăm la elaborarea mai multor variante ale bugetului de stat sau a unor documente strategice care să exploreze mai multe scenarii; dar cel puțin discutarea și prioritizarea cheltuielilor și acțiunilor în cazul unei creșteri mai modeste sau stagnări este binevenită la etapele incipiente de planificare bugetară și strategică. Sau poate că și de data aceasta vom pretinde că Moldova nu va fi afectată, iar ceea ce se întâmplă în economia mondială nu este atât de grav?

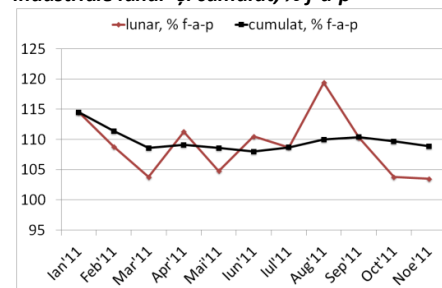
SECTORUL REAL

Semne clare de încetinire a creșterii industriale. După un nivel de creștere încurajator în T1-T3'11 de 10% f-a-p, industria și-a diminuat avansul, ajungând la 8,9% f-a-p în 11 luni ale anului (Figura 1). Odată cu sosirea timpului rece, sectorul energetic a recuperat 2 p.p din creșterea negativă, însă nu a atins nivelul anului trecut, înregistrând un nivel de producere de 98,6% f-a-p. Simptomatic este faptul că reducerea indicelui producției industriale pe perioada celor 11 luni este determinată de o tendință de descreștere generalizată. Cu mici excepții, aproape toate sectoarele industriei de prelucrare și industria extractivă au înregistrat diminuarea ratei de creștere. Acesta este un semnal clar de moderare a cererii și, în consecință, a creșterii economiei per ansamblu. Totuși, există și sectoare de excepție: „producția de piei, de articole din piele și fabricarea încălțămintei”, „edituri, poligrafie și reproducerea materialelor informative”, „producția de mașini și aparate electrice”, în care indicii de producție au urmat o evoluție pozitivă stabilă.

Noi amenințări pentru sectorul de transport. Moderarea ritmului de creștere a industriei și comerțului extern s-a reflectat imediat asupra transportului de bunuri. Astfel, în lunile octombrie - noiembrie ritmul de creștere a transportului de bunuri a fost deja în limitele unei singure cifre, ceea ce face recuperarea la nivelul pre-criză și mai anevoioasă. Transportul feroviar a cunoscut cea mai lentă evoluție, pe când alte căi de transport au demonstrat ritmuri mai înalte și mai stabile de creștere.

Sectorul construcțiilor de locuințe și-a continuat recuperarea lentă, în baza finalizării proiectelor începute în ultimii doi ani. Astfel, creșterea cererii pentru lucrările de construcții-montaj din partea sectorului a impulsionat și prețurile la aceste servicii, care în T4'11 s-au majorat cu 14,2% f-a-p, fiind cea mai înaltă rată printre sectoarele economice.

Figura 1. Evoluția indicelui volumului producției industriale lunar și cumulat, % f-a-p

Sursa: BNS;

Dinamizarea sectorului mai este determinată și de creșterea numărului de tranzacții de vânzare-cumpărare a bunurilor imobile înregistrate în noiembrie cu 14,9% f-l-p și cu 17,6% f-a-p. Totuși, aceste tendințe nu au fost reflectate la nivelul prețurilor de piață la imobil, care au rămas pe parcursul ultimelor luni practic neschimbate. Deși pare paradoxală, situația respectivă este caracteristică efectelor spargerii bulei imobiliare, care a eliminat de pe piață capitalul speculativ și a alimentat reticența cumpărătorilor. Prejudiciul grav de imagine suportat de majoritatea companiilor imobiliare, riscurile recesioniste și restricționarea creditării din partea băncilor, vor constitui principalele bariere care vor frâna în continuare dezvoltarea sectorului.

GOSPODĂRIILE CASNICE

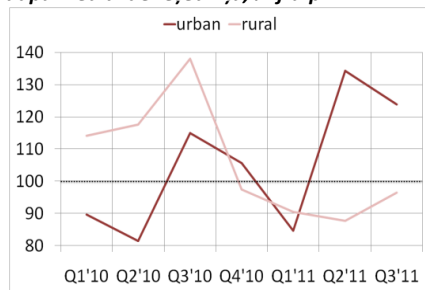
Chiar dacă mai lent, și veniturile disponibile ale populației reacționează la încetinirea creșterii economice naționale și globale. În T3'11, ritmul de creștere a acestora s-a redus la 2,9% în termeni reali, jumătate din rata de creștere aproape din primul semestru al anului. Cel mai mult au scăzut veniturile din indemnizațiile pentru copii, dar impactul major a venit din partea veniturilor din activitatea salarială (scădere de aproape 5%). În perioada recoltei, care în acest an a fost relativ favorabilă, au crescut semnificativ veniturile din activitatea individuală agricolă (cu 28,8%), de care au beneficiat în mare parte locuitorii mediului rural. Și salariile în agricultură au avansat mai puternic decât în alte sectoare economice pe parcursul întregului an, ceea ce a permis apropierea venitului mediu disponibil per locuitor în mediul rural de minimul de existență (raportul de 0,99 este cel mai bun nivel atins pe parcursul ultimilor ani). În ansamblu pe economie, în noiembrie salariile au revenit pe pantă pozitivă (+2,2% noiembrie f-a-p), dar acestea au fost limitate la câteva sectoare: învățământ, tranzacții imobiliare, comerț, transporturi și comunicații, hoteluri și restaurante.

Datele privind veniturile populației confirmă trendul care a prins rădăcini la sfârșit de 2010 de direcționare a fluxurilor de remitențe către mediul urban. Astfel, fluxul de transferuri de peste hotare a fost în creștere doar în mediul urban, pe când în mediul rural acesta a fost în declin pe tot parcursul anului (Figura 3). Cauzele acestei evoluții au fost expuse în MEGA nr.5, dar mai importante sunt implicațiile acestui fenomen, care în ultimă instanță, reflectă procesul de depopulare a satelor și limitarea oportunităților pentru dezvoltarea rurală, resursele limitate pentru a contribui la reducerea sărăciei rurale și implicațiile grave asupra condițiilor de trai în mediul rural.

Se face observată creșterea numărului de șomeri înregistrați la ANOFM în lunile de iarnă. Deși este o evoluție sezonieră și numărul șomerilor înregistrați la sfârșit de 2011 este inferior celui din anul 2010, scăderea sezonieră a fost mai lentă în ultimele două luni ale anului. Mai mult ca atât, ponderea celor care au beneficiat de ajutor de șomaj s-a redus în decembrie la nivelul de 8,4% (Figura 3). Reducerea numărului de șomeri înregistrați și modificările în legislația privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă din această vară au permis ANOFM să reducă cheltuielile pentru plata beneficiului de șomaj cu 23% în 2011 f-a-p. În același timp, în anul 2011 au fost majorate cheltuielile pentru măsurile active de stimulare a ocupării pe piața muncii, astfel încât resursele pentru formarea profesională au crescut cu 31%, fiind încă sub nivelul anilor 2008-2009.

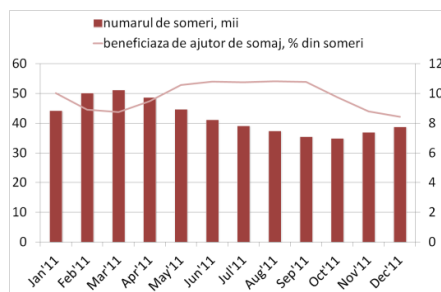
Cine și cum trebuie să combată ocuparea informală? În luna ianuarie Ministerul Muncii, Protecției Sociale și a Familiei (MMPSF) a prezentat proiectul de politici publice „Diminuarea fenomenului de ocupare

Figura 2. Modificarea venitului din remitențele primite în mediu de o persoană după mediul de reședință, % f-a-p

Sursa: BNS și calculele EG;

Figura 3. Evoluția șomerilor înregistrați la ANOFM (axa secundară), și ponderea celor care beneficiază de ajutor de șomaj

Sursa: ANOFM și calculele EG;

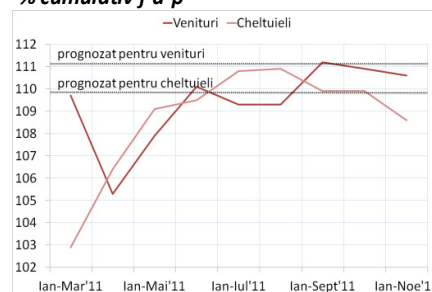
informală a forței de muncă”. Documentul vine cu o serie de calcule, destul de valoroase și interesante, care cu siguranță sunt utile, dar și cu niște opțiuni, care din păcate privesc prea îngust problema ocupării informale în Moldova. După cum menționam și în MEGA nr.5, ministerului îi sunt atribuite prea multe responsabilități în combaterea fenomenului ocupării informale, atunci când acestea de fapt trebuie să fie comune mai multor instituții. Dacă Inspectia Muncii într-adevăr poate sancționa pentru angajarea fără contract de muncă, nedeclararea veniturilor trebuie să fie monitorizată de Inspectoratul Fiscal. Dacă se plătesc salarii în plic, înseamnă că există venituri nedeclarate ale companiilor și înlăturând aceasta problemă vom exclude și salariile în plic. Dar cu siguranță aceasta nu este de competența MMPSF. De asemenea, se pune prea puțin accent pe cauza fundamentală a nedeclarării salariilor: insatisfacția generală față de serviciile publice. Deși aceasta este menționată, ca una din cauze, ea este de fapt principalul motiv al acceptării salariilor în plic și evaziunii fiscale la nivelul persoanelor fizice. Iar afirmația că mulți angajați ar dori să plătească impozitele, dar sunt constrânși de angajatori nu se bazează pe date, sau, cel puțin nu este indicată o sursă a acestei concluzii (sondaj, interviuri) și dacă au fost informați acești angajați, că achitarea tuturor impozitelor ar putea micșora salariul lor net.

FINANȚELE PUBLICE

Oare am ratat ținta de creștere a veniturilor în 2011? În perioada ianuarie-noiembrie rata de creștere a veniturilor bugetului public național (BPN) și-a continuat tendința de temperare observată în octombrie, înregistrând 10,6% f-a-p și rămânând, astfel, sub nivelul anual stabilit în urma rectificărilor bugetare (Figura 4). În cea mai mare parte, reducerea este cauzată de diminuarea veniturilor fiscale colectate de Serviciul Fiscal de Stat care au ajuns la un nivel de 95,4% din sarcina pentru perioada dată. De asemenea, restanțele față de BPN au crescut cu 11,4% și au ajuns la 947,4 mil MDL¹. Dacă comparăm executarea veniturilor și cheltuielilor pe perioada ianuarie-noiembrie cu perioadele similare din ultimii 6 ani, observăm că, cu excepția anului 2009, în 2011 a fost înregistrat cel mai jos nivel de colectare a veniturilor față de indicatorii prognozați, în timp ce la cheltuieli situația este similară cu anii precedenți.

Pe ultima sută de metri a anului 2011 Parlamentul a reușit să aprobe legea bugetului de stat pentru 2012. Cu toate că acesta a fost un proces ce a rămas în memorie ca unul tensionat, populist și ineficient, totuși acesta s-a remarcat și printr-un nivel sporit de participare și intensitate, care indiscutabil a sporit calitatea documentului aprobat. Pentru a evita în viitor încălcarea graficului procesului bugetar, este important ca dezbaterile pe marginea proiectului legii pentru anul 2013 să fie în atenția tuturor forțelor politice și a societății chiar de la începutul ciclului de planificare bugetară. Ministerul Finanțelor a inițiat din 27 decembrie 2011 procesul de elaborare a CBTM 2013-2015 și a solicitat prezentarea tuturor propunerilor până la 23 ianuarie 2012. Această etapă, de fapt, este una fundamentală și de calitatea propunerilor prezentate de autoritățile corespunzătoare în mare parte va depinde mersul ulterior al procesului de planificare bugetară. Ținând cont de vizibilitatea redusă a acestei etape, perioadei calendaristice în care are loc și de faptul că forțele politice nu au făcut publice careva concluzii ca rezultat al dezbaterilor din anul precedent care urmează să le promoveze la nivel politic în anii viitori, există riscul ca calitatea propunerilor să aibă de suferit.

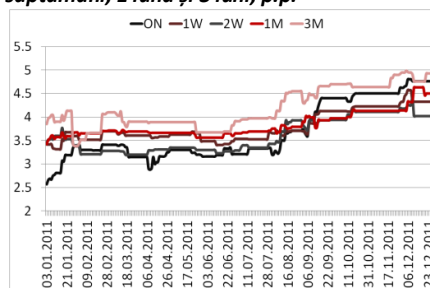
Figura 4. Modificarea veniturilor și cheltuielilor BPN în anul 2011, % cumulativ f-a-p

Sursa: Ministerul Finanțelor;

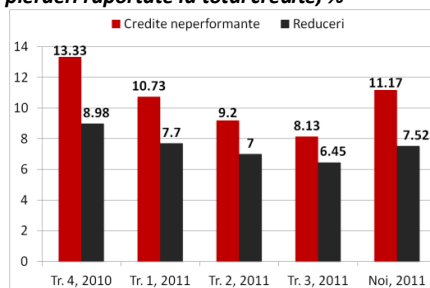
¹ Conform datelor prezentate de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova.

Figura 5. Marja dintre creditele și depozitele interbancare overnight, 1 săptămână, 2 săptămâni, 1 lună și 3 luni, p.p.

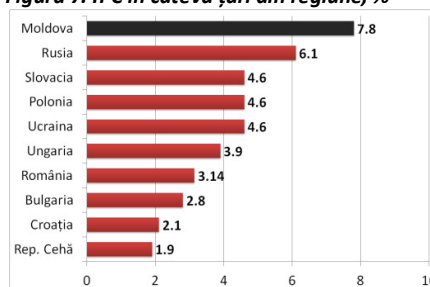
Sursa: BNM;

Figura 6. Ponderea creditelor neperformante în total credite și fondurile de reduceri pentru pierderi raportate la total credite, %

Sursa: BNM

Figura 7. IPC în câteva țări din regiune, %

Sursa: Birourile de statistică ale țărilor analizate;

SECTORUL FINANCIAR

Criza datoriilor suverane din zona euro și-a lăsat amprenta asupra evoluției sistemului bancar moldovenesc de la finele anului 2011.

Incertitudinea sporită pe plan regional și așteptările macroeconomice nefavorabile au determinat creșterea neîncrederii reciproce dintre bănci. Astfel, a crescut vizibil marja dintre creditele și depozitele interbancare, explicată prin creșterea primelor de risc aplicate de bănci (Figura 5), fapt ce, în viitorul apropiat, ar putea duce la creșterea reticenței privind activitatea de creditare. Un alt prim efect al situației economice dificile din regiune este și înrăutățirea rapidă a portofoliului de credite a băncilor moldovenești. Astfel, după ce ponderea creditelor neperformante în total credite s-a diminuat de două ori după criza din 2009, din septembrie și până în noiembrie aceasta a săltat de la 8,13% până la 11,17% (Figura 6). Prin urmare, băncile ar putea să aplice politici de creditare și mai conservative, fiind mult mai exigente la examinarea cererilor de credit și majorând primele de risc incluse în dobânzile bancare.

Spre final de an băncile au întreprins primele măsuri în vederea imunizării portofoliilor împotriva potențialelor repercusiuni ale crizei datoriilor suverane mondiale. Astfel, acestea au redus esențial creditarea în valută străină: în noiembrie volumul creditelor noi în valută s-a diminuat cu 25,6% fa-a-p, în timp ce creditele în monedă națională s-au majorat cu 24,3%. O altă măsură în vederea atenuării riscului valutar a fost modificarea esențială a structurii poziției valutare deschise lungi. Astfel, din septembrie și până în noiembrie aceasta s-a diminuat de circa două ori pentru activele exprimate în EUR și s-a majorat cu circa 38% pentru cele exprimate în USD. Prin urmare, pe fondul așteptărilor negative din zona euro, băncile moldovenești renunță treptat la activele în euro în favoarea altor valute. Finalmente, în aceeași perioadă acestea și-au majorat fondurile de reduceri pentru eventualele pierderi la credite cu 17% care reflectă atât înrăutățirea portofoliilor bancare, cât și nivelul înalt de incertitudine sau chiar așteptările negative din partea băncilor pentru viitorul apropiat.

În pofida tendințelor negative și a riscurilor expuse, sistemul bancar moldovenesc rămâne suficient capitalizat și, respectiv, imun la eventualele șocuri. Astfel, la finele lunii noiembrie suficiența capitalului a fost de 30,15% - mult peste minimul necesar de 12%, indicatorul lichidității pe termen scurt a fost de 33,35%, minimul fiind de 20%, iar cel al lichidității pe termen lung de 0,68, nivelul maxim acceptat fiind de 1,0. Totodată, BNM pune la dispoziția băncilor comerciale o linie preferențială de credit care a fost intens utilizată pe timpul crizei din 2009. Prin urmare, la moment nu există premise pentru o destabilizare esențială a sistemului bancar.

MONEDA ȘI PREȚURILE

Procesul dezinflaționist așteptat pentru anul 2012 a început deja la finele anului 2011, IPC anual micșorându-se de la 8,9% în noiembrie la 7,8% la finele lunii decembrie – mult sub prognozele oficiale.

O serie de factori de natură externă și internă, exogeni modelelor utilizate pentru prognoze, au determinat un nivel al inflației neobișnuit de mici pentru luna decembrie (+0,2% față de luna precedentă). Aceasta a fost determinată de încetinirea activității economice, odată cu răcirea cererii interne și externe, de aprecierea monedei naționale față de moneda euro cu 2,3% f-l-p, precum și de baza de comparație înaltă (în decembrie 2010 prețurile au crescut cu 1,3% f-l-p). Totodată, temperaturile anormal de înalte pentru sezonul de iarnă au permis ieftinirea unor produse alimentare (ex: cartofi) și menținerea stabilă a prețurilor la carburanți. Totuși, în pofida factori

dezinflaționiști menționați, nivelul anual al inflației a rămas unul din cele mai înalte din regiune (Figura 7).

Încetinirea creșterii prețurilor prognozată pentru anul 2012, precum și riscurile generate de criza datoriilor suverane din zona euro, au determinat BNM să relaxeze politica monetară. Astfel, în luna noiembrie aceasta a decis diminuarea ratei de bază de la 10% la 9,5%, iar la finele lunii decembrie de la 9,5% la 8,5%. În acest fel, banca centrală își adaptează politica monetară la așteptările dezinflaționiste pentru a atenua eventualele presiuni deflaționiste sau recesioniste cauzate de criza datoriilor suverane din zona euro. În acest context, creșterea prețurilor sub nivelul prognozat pentru luna decembrie și încetinirea activității economice pe plan extern și intern oferă mandatul necesar BNM pentru a continua relaxarea graduală a politicii monetare în următoarele luni.

COMERȚUL EXTERN

Expansiunea comerțului extern dă semne de oboseală. Cu toate că rata de expansiune a exporturilor a continuat să se afle la nivel record, 47,1%, f-a-p în ianuarie-noiembrie 2011, spre sfârșit de an această expansiune dă semne clare de decelerare. Dacă mai luăm în calcul că re-exporturile constituie circa 46% din totalul exporturilor, atunci imaginea devine nu chiar atât de roz cum se părea în prima jumătate a 2011. Una din cauzele principale ale acestei decelerări este scăderea ritmurilor de creștere a economiei și comerțului global. Această tendință se va acutiza și mai mult. Astfel, dacă comerțul global a crescut cu estimativ 6,6% în 2011, atunci în 2012 rata de expansiune a acestuia se prognozează a fi 4,7%². În pofida faptului că Uniunea Europeană aparent se află deja în recesiune, exporturile pe această direcție pot suferi semnificativ în 2012, reprezentând unul din canale de transmisie a „răcelii” europene spre Moldova. Ținând cont de faptul că Rusia și Ucraina, principalii parteneri comerciali ai Moldovei în est, nu sunt imuni față de efectele recesiunii europene, cu un oarecare decalaj ne putem aștepta că și comerțul cu țările CSI va suferi unele efecte negative.

Puterea geografiei... O altă tendință interesantă care a avut loc pe parcursul 2011 este recuperarea masivă a cotelor deținute de principalii parteneri comerciali ai Moldovei, care se află în proximitatea geografică imediată a acesteia. Astfel, Rusia, România și Ucraina au cunoscut avansuri redutabile ca destinație pentru exporturile moldovenești, deținând spre sfârșitul primelor 11 luni ale 2011 28,1%, 17,4% și 6,9%, respectiv. În sumă aceste trei țări dețin 52,4% din totalul exporturilor moldovenești.

Creșterea importurilor rămâne robustă, 36,4% în ianuarie-februarie 2011 f-a-p, dar cu ușoare semne de decelerare și în acest caz. Există toate motivele să anticipăm menținerea acestui trend și în 2012 din cauză climatului economic rece la nivel regional și unor eventuale moderări de preț pe piața materiei prime (petrol, gaz natural, metale) și produselor alimentare. Aceasta pe partea ofertei, în timp ce pe partea cererii, și anticipata reducere a influxului de remitențe va avea efecte de contracție.

² World Bank, Global Economic Prospects, January 2012.

ANEXĂ STATISTICĂ

TABELUL 1. MOLDOVA: PRINCIPALII INDICATORI ECONOMICI PE TERMEN SCURT

	May'11	Jun'11	Jul'11	Aug'11	Sep'11	Oct'11	Noi'11	Dec'11
Rata de creștere a producției industriale, f-a-p, %	4,9	11,6	8,7	19,4	10,3	3,8	3,5	n.a.
Rata de creștere a vânzărilor cu amănuntul, f-a-p, %	22,8	24,2	16,4	19,8	18,7	n.a.	n.a.	n.a.
Rata de creștere a serviciilor prestate populației, f-a-p, %	-3,3	10,0	3,9	6,7	5,6	n.a.	n.a.	n.a.
Exportul de mărfuri, milioane USD	173,6	172,5	181,0	186,0	182,6	211,2	242,7	n.a.
Importul de mărfuri, milioane USD	437,6	417,5	414,8	420,6	484,2	468,4	494,9	n.a.
Active oficiale de rezervă, milioane USD	1909,4	1901,5	1988,1	2018,9	1968,4	2018,9	1959,0	1965,3
Șomeri înregistrați, persoane, sf. perioadei	44719	41141	39146	37397	35482	34860	36957	38752
Rata de creștere a salariului real, f-a-p, %	5,5	11,4	2,5	-0,6	0,3	0,1	2,2	n.a.
Rata de creștere a veniturilor bugetare, cumul. f-a-p, %	7,9	10,1	9,3	9,3	11,2	10,9	10,6	n.a.
Rata de creștere a prețurilor de consum, f-a-p, %	7,0	7,7	8,3	9,2	8,8	8,9	8,9	7,8
Rata nominală de schimb valutar, sf. perioadei, MDL/USD	11,67	11,61	11,40	11,34	11,92	11,6	11,88	11,72
Rata nominală de schimb valutar, sf. perioadei, MDL/EUR	16,60	16,75	16,30	16,37	16,23	16,42	15,89	15,07
Rata de creștere a agregatului monetar M2, f-a-p, %	22,1	21,1	20,4	21,06	18,0	16,07	14,1	14,4
Rata de refinanțare a BNM, sf. perioadei, %	8,0	8,0	9,0	10,0	10,0	10,0	10,0	9,5
Rata dobânzii la depozite bancare, %	7,83	7,28	7,75	8,0	6,87	7,6	7,37	8,45
Rata dobânzii la credite bancare, %	14,59	14,20	14,32	14,06	14,11	14,03	14,57	13,96
Active bancare lichide, % din totalul activelor	33,34	31,77	32,30	32,68	31,67	32,91	33,35	n.a.
Credite bancare nefavorabile, % din totalul creditelor	10,19	9,20	9,27	8,94	8,13	9,74	11,17	n.a.
Depozite bancare în valută străină, % din totalul depozitelor	47,20	47,64	46,84	46,71	46,91	46,94	46,38	n.a.

Sursa: BNS, BNM și calcule și estimări ale EG.

TABELUL 2. MOLDOVA: PRINCIPALII INDICATORI ECONOMICI PE TERMEN LUNG

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011e
Populația, milioane (fără regiunea transnistreană), sf. anului	3,607	3,600	3,590	3,581	3,573	3,568	3,563	3,559
PIB, miliarde USD, prețuri curente	2,598	2,988	3,408	4,401	6,055	5,403	5810	7167
PIB pe cap de locuitor, USD la PPC	2126	2359	2559	2720	3004	2839	3088	3370
Rata de creștere a PIB, f-a-p, %	7,4	7,5	4,8	3,0	7,2	-6,5	6,9	6,1
Rata de creștere a consumului privat, f-a-p, %	6,2	10,1	7,0	3,6	4,5	-7,9	9,0	9,0
Rata de creștere a investițiilor în capital fix, f-a-p, %	11,0	17,7	2,8	10,5	-7,8	-37,2	17,2	10,0
Rata de creștere a producției industriale, f-a-p, %	8,2	7,0	-4,8	-1,3	0,7	-22,2	7,0	9,0
Rata de creștere a producției agricole, f-a-p, %	20,8	0,8	-1,1	-23,1	32,1	-9,9	7,9	3,0
Cota industriei în PIB, %	20,5	19,1	18,0	19,1	13,9	13,0	13,3	13,6
Cota agriculturii în PIB, %	17,5	16,4	14,8	10,0	8,8	8,5	12,0	12,0
Exportul de mărfuri, milioane USD	994,1	1104,6	1060,8	1373,3	1646,0	1321,5	1582,1	2160
Importul de mărfuri, milioane USD	1748,2	2296,1	2644,4	3676,4	4866,3	3333,0	3855,3	5000
Exportul de servicii, milioane USD	332,08	398,94	465,66	625,08	837,2	677,7	689,79	n.a.
Importul de servicii, milioane USD	353,05	419,68	487,64	631,16	824,72	701,8	770,10	n.a.
Investiții străine directe nete, milioane USD	147,8	190,86	234,16	522,04	691,49	112,0	198,9	n.a.
Remitențe nete, milioane USD	659,5	868,8	1119,0	1419,4	1795,8	1106,8	1253,3	1410,6
Contul curent/PIB, %	-2,2	-8,1	-11,7	-15,2	-16,7	-8,6	-8,3	n.a.
Activele oficiale de rezervă, sf. anului, milioane USD	470,27	597,44	775,3	1333,7	1672,4	1480,3	1717,7	1980
Datoria externă totală, stoc, milioane USD	1881,8	2078,1	2528,9	3355,9	4106,1	4368,8	4618,1e	5050
Datoria externă/PIB, %	72,5	69,6	74,3	76,3	67,9	80,8	82,2	72,0
Datoria externă/exportul de bunuri și servicii, %	141,5	138,0	164,8	167,4	164,6	215,1	205,9	n.a.
Rata angajării, % din populația de peste 15 ani	45,7	45,4	42,9	42,5	42,5	42,8	38,5	40,0
Rata șomajului, % din populația economic activă	8,1	7,3	7,4	5,1	4,0	6,4	7,5	6,7
Creșterea salariului real, f-a-p, %	10,1	6,8	14,2	8,0	10,2	9,0	0,7	2,5
Prețurile de consum, media anuală, %	12,5	12,0	12,8	12,4	12,8	0,0	7,4	7,8
Soldul bugetului public general, % din PIB	0,4	1,5	-0,3	-0,3	-1,0	-7,0	-2,5	-1,9
Cheltuielile bugetului de stat, % din PIB	35,1	37,0	40,1	41,8	41,6	43,5	40,8	38,4
Cursul de schimb valutar, media anuală, MDL/USD	12,3	12,6	13,1	12,1	10,4	11,1	12,4	11,7
Rata de creștere a agregatului monetar M2, f-a-p, %	44,8	36,7	12,2	47,3	18,3	-3,8	18,4	10,0
Rata de refinanțare a BNM, sf. anului, %	14,5	12,5	14,5	16,0	14,0	5,0	7,0	9,5
Totalul creditelor bancare, % din PIB	30,3	30,2	33,6	37,2	37,5	35,0	32,6	37,0
Rata dobânzii la depozite bancare, media pe perioadă, %	15,2	13,0	11,9	15,1	18,1	14,7	7,56	8,0
Rata dobânzii la credite bancare, media perioadă, %	21,0	18,9	18,2	18,9	21,0	20,3	16,25	14,0

Sursa: BNS, FMI, BNM și calcule și estimări ale EG.